

Олена Школьна

Наукові читання Інституту журналістики. — К. : Альфа Реклама, 2014. — Вип. 19 : Такі творять ауру нації: присвячено 60-літтю від дня народження І. М. Забіяки. 7 жовтня 2013 р. / [упоряд. І. М. Забіяка]. — 448 с.

Черговий том «Наукових читань Інституту журналістики» нарешті логічно має на обкладинці прізвище свого багаторічного «батька» — укладача й редактора Івана Михайловича Забіяки. Дев'ятнадцятий том створений і випущений з нагоди славного ювілею — 60-річчя від дня народження кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника, доцента кафедри соціальних комунікацій Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, журналістикознавця, красзнавця, покажчикознавця, члена Національної спілки журналістів України.

Попередні 18 томів були присвячені відомим пресознавцям — Д. Прилюку, О. Бабишкіну, А. Москаленку, Ю. Ярмишу, О. Пономареву, Н. Непийводі, Б. Чернякову, І. Мегелі, Т. Приступенку, В. Різуну, Л. Шевченко, В. Миронченку, О. Коновцеві, М. Шестопалу, О. Глушкові, Н. Сидоренко, А. Погрібному, А. Мамалізі, К. Серажим. На жаль, уже багато з них у засвітах.

Але живим — живе! От і розпочнемо з того, що називається «присутність автора», хоча зараз логічніше сказати «присутність ювіляра». А він тут усюди, починаючи з обкладинки, де зазначено прізвище і подано портрет з інформацією. Від задуму до реалізації — у кожен крок вкладено зусилля, напругу, безмежжя чорнової підготовчої роботи. Однак і результат вартий того! У слові «Від ювіляра», яке загубилося між «дисертаційним» розділом та бібліографією, є і подяка всім, хто наповнив том своїми словами-думками, і

вибачення за клопіт, і щирі побажання. З особистого, дуже власного у цій книзі — «Забіякізми» та 16 листів до мами. Епістолярій — поза рецензуванням, а от про «забіякізми» варто дещо сказати. Це 93 афоризми, створені під впливом різних обставин, подій і роздумів та зафіксовані з 1980-х рр. до квітня 2014 р., це те, що автор наважився винести на загальний огляд, — свої аксіоми, істини, суперечки, загадки. Тут кожен знайде для себе щось близьке.

Структура видання ретельно продумана ювіляром. Воно розпочинається з біографічних матеріалів, продовжується розділом, що складається із різножанрових текстів про власне самого Івана Михайловича, наступний розділ становлять експрес-вітання, ще один розділ відображає дисертаційний здобуток І. Забіяки. Том також споряджений бібліографією, покажчиком імен, додатками.

Книга розпочинається з біографії. Аби відразу стало зрозуміло — про кого йдеться. З ким маємо справу.

Спочатку викладена офіційна версія. Чітка. Конкретна. Послідовна.

Далі — інтерв'ю, яке вела з ювіляром доцент кафедри мови та стилістики Інституту журналістики Людмила Хоменко. Тут йдеться про багато чого — від святкування ювілею до визначення найзнаменніших подій життя, від планів — до прізвища, від дитинства — до професійної реалізації, від мрій — до натхнення.

Особистісно-біографічні аспекти розкриває матеріал «Про важливе без мікрофона», написаний Юлією Бережко-Камінською за результатами розмов з ювіляром. Авторка відзначила погляди І. М. Забіяки на радість, труднощі, час, дитинство, журналістику та ще багато чого, що становить сутність життя кожної людини.

Ці тексти не виділені в окремий розділ, але є своєрідним портретом ювіляра — особистості, її душі.

Розділ перший — «Такі творять ауру нації» — створили 60 авторів. Тут представлені різні за жанрами й обсягом матеріали, присвячені ювілярові, які відображають його життя і стосунки з різними людьми, з якими він перетинався на життєвих перехрестях. Щоб уникнути «людського фактора», тексти розміщені в алфавітній послідовності.

Декого ювіляр надихнув на поетичне слово — вірші йому присвятили Валентин Бугрим, Любов Боярська та Валентина Михай-

люта, Віра Забіяка, Лілія Золотоноша, Яків Ковалець, Дмитро Куренівський, Петро Медвідь.

Інші в прозі захоплювалися, пошановували, посміхалися, жартували, схилилися, рецензували.

Важко виділити щось — дуже вже все особисте, але варто відзначити кілька оригінальних заголовків: «У нього справді є щось забіякувате» (Яків Гальченко), «Незабіякувати походеньки славно-го спудея» (Олександр Забарний), «Дюшесовий корінь родства» (Анатолій Шкуліпа).

Розділ другий — «Брильянтини: експрес-вітання» — можна назвати відкриттям-презентацією нового жанру. Тут 70 привітань — це електронні листи, есемески, телефонні дзвінки, листівки, промови на святкуваннях. Звісно, не обійшлося без віршів — поетичні листівки надійшли від Павла Кривоноса, Катерини Романенко, Валерії Рябик. Зрозуміло, тут основне — побажання! А бажали всього — щастя, здоров'я, здобутків, сил, радості, успіхів, витримки, звершень, добра, добробуту, удачі, натхнення, наснаги, гараздів, настрою, задоволення, оптимізму, звершень, терпіння, емоцій, достатку, снаги, досягнень. Це ж яким треба бути витривалим, аби все це набажане витримати!

Розділ третій — суто про Забіяку-науковця, дисертанта. На жаль, у сучасній гуманітарній науці не так багато праць, які б пройшли не лише через руки науковця, а й через його серце, душу, свідомість. Кандидатська дисертація «Епістолярна спадщина В. П. Горленка як історико-культурологічне джерело» — саме такий труд. Але це емоційна оцінка. А в наведених документах — висновку експертної комісії спеціалізованої вченої ради, відгуку наукового керівника Г. В. Боряка, відзиві провідної організації, відзивах офіційних опонентів (Г. К. Швидько, Н. В. Карповець), відзивах на автореферат дисертації (В. Сарбей, В. Дудко, Л. Гриневич та ін.) — йдеться про дослідницькі здібності науковця, його вміння аналізувати факти і джерела — ті риси, які роблять наукову працю не лише щаблем на службовій драбині, а й цеглинкою в будові української науки.

«Бібліографія праць І. М. Забіяки» представляє майже 800 публікацій з 1977 р. до 2014 р. Які тенденції можемо тут відстежити? Якщо дивитися за десятиліттями, то відзначимо, що 1970-ті дали

2 матеріали, 1980-ті — 26, 1990-ті — 78, 2000-ні — 186, 2010-ті — 483. Упродовж 2003—2013 рр. щороку з'являлося не менше 10 публікацій. Рекордно плідними стали 2013 рік — 223 матеріали та 2011 рік — 219 матеріалів. Усі різні за обсягом, за змістом, за науковою вагою, але всі важливі для автора.

«Згадки та публікації про І. Забіяку» — це 124 позиції відстежених ювіляром матеріалів, присвячених йому персонально, чи таких, які містять його прізвище. Тут ми бачимо, що найчастіше про Івана Михайловича писали чернігівські журналісти О. Гостра та Н. Мариноха.

Покажчик імен містить понад 800 прізвищ. Це всі, хто згаданий на сторінках цієї книги. Хтось — лише раз, деякі — дуже часто, зокрема, найбільше згадок тут про В. Горленка, також багато про Т. Шевченка й О. Лазаревського.

Вагома частина видання — і кількісно, і якісно — ілюстрації. Представлено 67 фотографій обкладинок книг, до яких причетний ювіляр — як автор, співавтор, упорядник, редактор. Понад 60 світлин — добрих, світлих — відображають життя і діяльність Івана Забіяки — на них його родина, дитинство, школярство, вояцтво, студентство, робота, громадська діяльність.

Заслуговує на окреме слово оформлення видання. Це ошатна книга, яку приємно взяти в руки. Добротне поліграфічне виконання, високоякісні ілюстрації, охайне професійне верстання. Достойну людину пошановано достойним взірцем книговиробництва.

У науковому значенні це видання є цікавим передусім як зразок поєднання дослідницького й особистісного. Серією «Наукових читань Інституту журналістики», присвячених знаним журналістикознавцям, І. М. Забіяка як укладач і редактор створив певний зразок пошанівку, в якому вдало поєдналися науковий і особистісний підходи. Це спрацювало і тоді, коли довелося формувати «власний» збірник.

У навчальному процесі цей збірник, як і попередні випуски «Наукових читань Інституту журналістики», може бути рекомендований тим, хто проходить магістерські студії, опановуючи журналістикознавство, бо саме в цих книгах зосереджена квінтесенція українського журналістикознавства через аналіз життя і діяльності найпомітніших представників цієї наукової сфери.

Цікавою ця книга стане і для краєзнавців, які осмислюють внесок своїх земляків у науку, освіту, культуру. І. М. Забіяка є знаною постаттю в середовищі краєзнавців-чернігівців. І без перебільшення — хранителем історичної і культурної пам'яті свого рідного села — Ярошівки. Його заслуги тут вельми значні і достойні пошани та популяризації як серед широкого загалу, так і в наукових колах.

Ще один аспект. Здавалося, а що ж цікавого-корисного може знайти тут для себе журналіст-практик? Але. Працівникам ЗМК досить часто доводиться готувати матеріали до ювілеїв різних діячів. І тут теж необхідний оригінальний підхід. Для цього і варто звертатися до таких, видається, далеких від журналістського повсякдення зразків ювілейного пошанівку, як ця книга.

До недоліків видання можна віднести деякі коректорські хиби, помилки закралися навіть у прізвища.

Отже. Книга стала черговим кроком у розвитку українського журналістикознавства, оригінальним внеском в українську біографістику, гідним зразком ювілейних збірників, до яких часто ставляться за принципом «аби ялось вийшло, головне, що згадали». Це видання заслуговує не тільки зайняти своє місце на бібліотечних полицях, не лише стати втіхою для ювіляра, а й увійти в науковий обіг як книга з вагомим змістовим наповненням, з позитивною українською аурою.